

Demeter Lajos

NÉGY GÖDRI FERENC MÁSFÉL ÉVSZÁZADA SEPSISZENTGYÖRGYÖN

A „székely ősjogon” nemes Gödri család „ősi fészke” Aldoboly volt. Illyefalvi ágát házasság révén Gödri István (1715–1789) alapította, aki nemes illyefalvi Séra Ilonát (1725–1806) vette nőül. Négy gyermekük közül Sámuel (1755–1818) székely határőr katonaként részt vett az 1788–89-es úgynevezett „utolsó török háborúban”. Felesége, aldobolyi Rákosi Anna öt gyermeknek adott életet (Debora, Ferenc, Mária, Anna és István), közülük hárman éltek meg a felnőtt kort.¹ A család első fiúgyermeké, Ferenc, a későbbi aldobolyi és illyefalvi id. Gödri Ferenc,² 1817 és 1870 között a sepsiszentgyörgyi református egyház közmegbecsült lelkésze, a honvéd tüzér Gödri Ferenc apja, a polgármester ifj. Gödri Ferenc nagyapja, a tanár és festő Gödri Ferenc dédapja volt.

Gödri (I.) Ferenc 1788. február 17-én született Illyefalván. Elemi iskoláit Erősdön, Illyefalván, 1798-tól Sepsiszentgyörgyön végezte. Egy évvel később a nagyenyedi Bethlen Kollégiumba került, 1809-ben ugyanott tógás diák és ösztöndíjas, Kőrösi Csoma Sándor diáktársa. Teológus hallgatóként a neutralisták felügyelője és a görög, vagyis az oratoria osztály köztanítója. 1816-ban akadémiai censurát tett, és Németországot beutazva a göttingeni egyetemre iratkozott be. Nem tolthette ki az ösztöndíja idejét, mert 1817-ben a sepsiszentgyörgyi református egyház meghívta lelkészének, ahová ugyanennek az évnek őszén, szeptember 17-én be is köszönt. „Számos feladat várt rá egy olyan időszakban, amikor az infláció következtében a pénz értéke hirtelen hányadára csökkent. Elsősorban ennek tudható be, hogy az 1802-es földrengésbe meghasadt és lebontott torony végül csak 1829-re készült el teljesen. Különös gondot fordított az oktatás ügyére is, hiszen a 19. század elejére a helyi református iskola színvonala annyira lecsökkent, hogy inkább a nagyobb falusiakéhoz hasonlított, mintsem más városokéhoz.”³ Minden igyekezetével az egyház folyamatosan rom-

ló anyagi helyzetének javításán fáradozott. Magtárat hozott létre, malmot építtetett az egyház jövedelmének bővítése céljából, újraosztotta a vártemplom falain belül lévő kamrákat és szuszéktároló helyeket. Az 1848 után újrászervezett *Háromszéki Kommunitás* elnökeként, a református algimnázium (későbbi *Székely Mikó Kollégium*) megalapításában tevékeny szerepet játszott. Szolgálatá vége felé ő volt az, aki Sepsiszentgyörgy új városközpontjában, a piactéren egy új, ötezer férőhelyes református templom építését szorgalmazta, melynek kivitelezése céljából még gróf Mikó Imre anyagi támogatását is megnyerte.⁴

A magas műveltségű, latinul, németül és franciául beszélő, szónoki képességgel megáldott lelkész noha hívták Kézdivásárhelyre és Nagyenyedre is, Sepsiszentgyörgyön maradt. 1829-ben közügyigazgatónak, 1833-ban egyházmegyei főjegyzőnek választották. 1848 őszén részt vett az önvédelem kimondása tárgyában tartott háromszéki tanácskozások mindenikén. Szabadságharcpárti, az úgynevezett *Kiskomité* tagja volt. Habár adatokkal nem igazolható, elsőként Háromszéken ő adatta át egyháza templomának egyik harangját ágyúöntésre Gábor Áronnak. 1849. január 2-án elnöke volt annak a tíztagú küldöttségnek, amely Háromszék nevében Gedeon tábornokkal megkötötte az árapataki békeszerződést. 1853-tól a Sepszi egyházmegye esperese lett, majd 1855-től a *Rikánbelöli Kommunitás* helyettes, 1859-től a négy egyházmegye rendes elnökévé választották. 1859–1870 között a sepsiszentgyörgyi *Református Tanoda* elöljárósági testületének, az 1861-ben alakult Rikánbelöli Honvéd Segélyező Egylet sepsiszéki bizottságának tagja. 1870-ben nyugalomba vonult, a következő év március 12-én elhunyt. A vártemplom cintermében, a templom déli bejáratától balra helyezték örök nyugalomra. Sírja gondozatlan, sírköve alig látszik a túl magasra nőtt növényzet (örökzöld puszpáng) mögül. Emlékének őrzése, sírjának

¹ A családra vonatkozó adatokat lásd: PÁLMAJ József 1901, 181–184.

² Életrajzára, munkásságára vonatkozóan lásd: ORBÁN Balázs 1869, 189; SZINNYEI József 1894, III, 1345–1346; PÁLMAJ József 1901, 181–182; NAGY Sándor 1896, 141–142; RUGONFALVI Kiss 1940, III, 27; JAKÓ Zsigmond – JUHÁSZ

István 1979, 210; GULYÁS Pál 1992, XI, 189; SZABÓ Miklós – SZÖGI László 1998, 192; KÓNYA Ádám 2000, 31–32; DEMETER Lajos 2001, 42–44; DEMETER Lajos – DEMETER László 2008, 97; CSÁKI Árpád 2011, 52.

³ CSÁKI Árpád 2011, 52.

⁴ CSÁKI Árpád 2011, 109–112.

gondozása legalább egyháza részéről több figyelmet érdemelne.

A kolozsvári *Nemzeti Társalkodó* című lapban a következő írásai jelentek meg: *Gróf Bethlen Miklós* (1836. 15. sz.), *Vanda lengyel királyné* (1836. 17. sz.), *Piné György története, vagy egy esmeretlen sziget feltalálása, Egy angolnának furcsa története* (1836. 18. sz.), *Negyedik Henrik angol király* (1837. 9. sz.), *Egy példája a francia filozófiának, Az erkölcsi erények nagy ereje* (1837. 10. sz.), *Egy angol kereskedő tudósításai Szibériáról, Prevost után, Különös per* (1837. 13–14. sz.), *Különös történet* (1838. 3. sz.) stb.

Két halotti prédikációja („A nemes szívű asszony, melyet néhai Mlts. Petrityevith Horváth Mária ur asszonynak, Mlts. Hidvégi gróf Mikó Miklós ur ő nagysága elfelejtethetlen hitvesének, utolsó érdemlett tiszteletére elmondott. Oltszemin 1818. decz. 7.”, illetve a „Halotti beszéd, az öregek főbb ékességeiről és azok megszerezhetésének ideje és módjáról, melyet néhai Imreh Erzsébet, néhai Rétyi Székely László kapitány úr kegyes özvegyének utolsó tiszteletére lerajzolt és elmondott Rétyen 1834. nov. 14.”) 1819-ben Brassóban, illetve 1835-ben Nagyenyeden jelent meg nyomtatásban.⁵

Kéziratban maradt egyházi beszédeit a lelkészek még a 19. század végén is használták. Pálmay József szerint peregrinációja ideje alatt írt utleírását, önéletrajzát és egyházi szónokatait a család levelesládájában őrizték. A hagyaték később vásárlás útján a *Székely Nemzeti Múzeumba* került, azonban az 1945-ös menekítéskor a bevagonírozott anyaggal a zalaegerszegi bombázásokkor megsemmisült.

Nemes árkosi Mihály György lányát, Mihály Juliánát (1797–1877) 1821. február 16-án vette feleségül. A frigyből egy fiú és három leánygyermek született.⁶ Nagyobbik leányát, Juliánát (1822–1891) nagyajtai Incze Lajos székely huszár főhadnagy, 1848/49-es nemzetőr őrnagy, a kisebbiket, Karolinát (1826–1876) egerbegyi Fejér József székely huszár főhadnagy, 1848/49-es honvéd huszár százados vette nőül. A család egyetlen fiúgyermeké az apja nevét örökölte.

Aldobolyi és illyefalvi *Gödri (II.) Ferenc* a családi legenda szerint, de levéltári adatokkal igazolhatóan is, Gábor Áron egyik első tüze volt 1848 decemberében.⁷ 1823. november 1-jén született Sepsiszentgyörgyön.

Iskoláit feltehetően szülővárosában kezdte, az alsóbb osztályokat már a neves nagyenyedi kollégiumban fejezte be, ahol további öt éven keresztül a bölcsészetet hallgatta. Tanulmányait követően a marosvásárhelyi Királyi Táblához került kancellista beosztásban, ahol 1846. november 11-től kezdődően mintegy másfél éven keresztül az ország törvényeit tanulmányozta. A sikeres ügyvédi vizsga letételéről 1848. április 8-án nyert bizonyítványt a marosvásárhelyi ítélőtáblán.⁸

1848. július első felében Sepsiszentgyörgyön tartott lakossági összeírása⁹ szerint a „Nemzeti Polgári Őrseregbe szolgálható egyén”-ként tartották nyilván, akita a „mozdítható polgári Őrseregbe” soroztak be.¹⁰ Nemzetőr főhadnagyként jelen volt az agyagfalvi Székely Nemzeti Gyűlésen. Részt vett a „Székely tábor” katonai hadmozdulataiban és a román felkelők elleni összeütközésekben. A tábornak azzal a szárnyával indult ki, amely október végén Segesvárt érintve Fehéregyháza közelében oszlott szét, leginkább a körökben kiütő kolera miatt.¹¹ November végétől önkéntes Gábor Áron háromszéki tüzérségénél. Tüzemester lett. Részt vett a hidvégi, köpeci, aldobolyi csatákban. Üteggel harcolt a Szászhermány–Barcaszentpéter közötti 1849. február 4-i ütközetben, majd a Vöröstoronyi-szorosnál teljesített szolgálatot. Részt vett a segesvári csatában és a bánffyhunyadi ütközetben is, augusztus közepén Kazinczy ezredes tüzér hadnaggyá léptette elő. Zsibónál tette le a fegyvert.¹²

1849. november 1-től Sepsiszentgyörgy város szolgálatába lépett, a következő évben a hírhedt Kovács István császári kapitány, Háromszék kerületi főbiztosa szolgálattételre rendelte. Előbb helyettes főbíró, majd „kaszárnya felügyelő”-ként ténykedett. Rövid idő múltán a császáriak besorozásra állították elő, de Sepsiszentgyörgy városa mint szolgálatában álló személynek kieszközölte a felmentését.¹³ Az önkényuralmi intézkedések miatt 1853. október 1-jével lemondott városi tanácsosi tisztségéről és sepsiszentgyörgyi birtokán gazdálkodott. Még ugyanazon év végén (december 20.) a csíkszeredai földbecsülő bizottságnál kapott alkalmazást, ahol egészen 1859 őszéig (szeptember 27.) működött segédhivatalnokként. 1861. április 24. – 1862. január 22. között Sepsiszentgyörgy törvényszékének táblabírója, városi tanácsosi és törvényszék elnöki minőségében hivatalo-

⁵ SZINNYEI József 1894, III, 1345–1346; GULYÁS Pál 1992, XI, 189.

⁶ Legkisebb lánya, az 1830-ban született Mária egyéves korában meghalt.

⁷ Kézdivásárhely város levéltára, SÁL, Fond 20, nr. 1490/1849, 3r–v.

⁸ PÁLMAY József 1901, 183.

⁹ SÁL, Fond 77, Fasc. XXXII, V. kötet, 24r.

¹⁰ DEMETER Lajos – DEMETER László 2008. 97.

¹¹ Uo.

¹² BONA Gábor 1998, I, 479; PÁLMAY József 1901, 183.

¹³ *Sepsiszentgyörgyi tanácsi jegyzőkönyv 1849–1850*, osz.n. (Székely Nemzeti Múzeum könyvtára) DEMETER Lajos 2001, 45.

san 1862. április 28-án erősítették meg. 1875-ben aljárásbíróként Kovásznán, majd Sepsiszentgyörgyön működött egészen nyugalmazásáig (1884).

Alapításától kezdve a Rikánbelői Honvédegylet tagja, majd alelnöke volt, utóbbi tisztségéről 1900-ban mondott le. A *sepsiszentgyörgyi Kaszinó* alapító tagja és hosszú ideig alelnöke, városi képviselőtestületi tag, egyházi tanácsos. Nyugdíjazása után szenvedélyesen méhészkedett, „s mint a méhészet gyakorlott mestere” igazi tekintélynek örvendett a gazdakörökben, „méhészeti produktumait” több kiállításon is kitüntették. 1906. május 2-án hunyt el Sepsiszentgyörgyön. A vártemplom cintermében lévő családi sírban nyugszik.¹⁴

Lengyel Lujzával kötött házasságából (1862) egy fiú és három leánygyermek: Ferenc, Ilona, Irén és Olga született. Ferenc, aki nagypapja és apja ’48-as eszméin nevelkedett, tanulmányai elvégzése után szülővárosa szolgálatába lépett. 1895-től kezdődően haláláig (1913) Sepsiszentgyörgy neves és cselekvő városvezetője volt.¹⁵

Gödri (III.) Ferenc 1862. október 3-án született Sepsiszentgyörgyön. Hét osztályt, vagyis az elemi és a gimnázium három első osztályát a Székely Mikó-Tanodában járta ki. 1877-től Nagyszebenben, majd a nagyenyedi Bethlen-kollégiumban tanult, ahol 1881-ben érettségizett. Felsőfokú tanulmányait Budapesten folytatta. 1881–1885 között jogot hallgatott, a joggyakorlatát is ugyanott végezte, időközben mint egyévi önkéntes eleget tett katonai kötelezettségnek is. Császár Bálint sepsiszentgyörgyi polgármester hívására jött haza és állt a város szolgálatába. Előbb városi „rendőri tollnok”, majd helyettes rendőrkapitány. 1891-től városi főjegyző, 1895. június 20-án pedig „szülővárosa polgárságának közbizalma egyhangúlag” polgármesternek választotta. Tizen-nyolc évre nyúló városvezetése alatt Sepsiszentgyörgy Magyarország egyik legdinamikusabban fejlődő települése lett. Egyöntetűen kimondható, hogy haláláig városformáló-szolgáló polgármestere volt. Az ő idejében Sepsiszentgyörgy „úgy gazdasági, mint főleg kulturális tekintetben a legelső vidéki városok közé emelkedett. Mert [...] nemcsak alapos jogi tudást, józan ítélőképességet és állandó munkakedvet, hanem egyúttal annyi kormányzói bölcsességet, mélyreható kulturális érzéket és egyéni szeretetreméltóságot vitt a nem kevés gonddal, és a közéleti pályán szinte ki-

kerülhetetlen kellemetlenséggel kipárnázott polgármesteri székbe, hogy polgártársai és közvetlen munkatársai bizalmát soha, még a legszenvedelmesebb politikai harcok között sem veszítette el.”¹⁶

Hosszú időn át vezető főgondnoka a sepsiszentgyörgyi református egyháznak, tanácsosa és tanácsbírája a Sepsi református egyházmegyének, tagja a Református Székely Mikó Kollégium előjáróságának, elnöke az elemi iskolák gondnokságának, ugyanakkor vezetője annak a tanügyi mozgalomnak, amely 1897-ben az iskolák államosításával a tanítói kar társadalmi és anyagi helyzetén javított, és egy „díszes új iskola építésével végződött”.¹⁷ Tagja a polgári iskolák gondnokságának, a *Magyar Királyi Tanítónőképző Intézet* felügyelőbizottságának. Nagy részt vállalt abból, hogy a sepsiszentgyörgyi *Magyar Királyi Állami Fiúiskola*, illetve a tanítónőképző „díszes új otthonban folytathatta és végezhetette annyira fontos kulturális hivatását”. Mindezekon felül a *Magyar Jelzálog-Hitelbank*, az *Árvaház* választmányi-, a sepsiszentgyörgyi *Kaszinó*, a *Háromszék vármegyei Háziipar-egylet* gazdasági bizottságának, az *Iparfejlesztő Bizottság*-nak, az EMKE-nek tagja, az *Önkéntes Tűzoltó Egylet*, a *Jóteköny Nőegylet* díszelnöke, a helyi *Műkedvelők Egyesületének* vezetője, a sepsiszentgyörgyi *Kossuth Lajos-asztaltársaság*, a *Székely Társaság* tagja, az *Erdélyi Kárpát Egyesület* (EKE) háromszéki osztályának titkára. Már főjegyzőként 1893-tól tagja, 1901-től elnöke a Székely Nemzeti Múzeum igazgatóválasztmányának. Elévülhetetlen érdemei vannak abban, hogy a Kós Károly által tervezett épület Sepsiszentgyörgyön felépült, végleges otthont adott a múzeum gyűjteményének.

Nemcsak átrendezte, mindenek felett újjáépítette a várost. A millennium évében a város központjában kétemeletes Bérpalotát építtetett, amely ma a Polgármesteri Hivatalnak ad otthont. Korszerűsítettette az egykori Városházát, amelynek újjáépített dísztermébe – Kolozsvár és Dés után Erdélyben harmadikként – állandó színpadot építtetett. Kijárta és megszerezte a város számára a dohánygyár létesítési jogát, amely egy időben a Bérpalotában, majd a mára már iparművészeti értékű, jelenünkben nem működő Dohánygyár épületeiben működött, és szerzett hírnevet Sepsiszentgyörgynek. Része volt a sepsiszentgyörgyi *Első Székely Szövőgyár*, az állomás melletti Méntelep, a városi Közvágóhíd, a városi vízvezeték, a villanyvilágítás kiépítésében. Az ő idejében készült el az

¹⁴ Életrajzára vonatkozóan lásd: NAGY Sándor 1896, 123; PÁLMAJ József 1901, 182–183; BONA Gábor 1998, I. 479–480; DEMETER Lajos 2001, 44–47; DEMETER Lajos – DEMETER László 2008, 97–98.

¹⁵ Életrajzára és munkásságára vonatkozóan lásd: SZINNYEI József 1894, III. 1346–1347; PÁLMAJ József 1901, 182–183;

BÁLINT Dénes 1913, 40–78; GULYÁS Pál 1992, XI. 189; KÓNIA Ádám 2000, 31–32; TIBOLDI Zoltán, 2000; BODÓ Sándor – VIGA Gyula 2002, 320–321.

¹⁶ BÁLINT Dénes 1913, 64–65.

¹⁷ Állami elemi iskola, a mai *Plugor Sándor Művészeti Líceum* régi épülete.

első aszfaltjárda a városközpontban, korszerűsítették, rendezték a város utcáit, csatornázását.

Tizenhat éven át írta, szerkesztette és sajtó alá rendezte a mára várostörténeti kordokumentumnak számító városvezetői jelentéseit. Az első három (1896–1898) *Iff. Gödri Ferencz polgármester Jelentése Sepszi-Szent-György rendezett tanácsu város évi közigazgatási állapotáról*, az 1899 és 1900-ben *Polgármestere jelentés Sepszi-Szent-György rendezett tanácsu város ... évi közigazgatási állapotáról*, 1901-től kezdődően pedig *Sepsiszentgyörgy rendezett tanácsu város ... évi közigazgatási állapota* címen jelent meg. A Székely Nemzeti Múzeum igazgatóválasztmányi elnökeként, dr. László Ferencsel és Csutak Vilmostal a múzeum nyomtatásban kiadott *Jelentéseinek* szerkesztésében vállalt szerepet.

Mindezek mellett heraldikai tanulmányokat folytatott, megtervezte és megfestette Sepsiszentgyörgy város címerét. A címerkérési igényrel a bécsi kancelláriához fordult, így branyicskai báró Jósika Sámuel előterjesztésére 1897. június 27-én megszületett az adománylevél. A címeradományozást 1898. március 2-án iktatták be a Királyok Könyvébe. A város címerét a képviselőtestület tavaszi közgyűlésén, 1898. április 26-án hirdették ki.

Levéltári gyűjtőmunkája során mintegy tízezer iratot, oklevelet gyűjtött egybe, amellyel a részben elpusztult városi levéltárat igyekezett pótolni. Nyugdíjas éveit a Székely Nemzeti Múzeum múzeumöröként képzelte el mint levéltári kutató. Helytörténeti bűvárkodásokkal foglalkozott. *Sepszi-Szent-György város története* című munkája a *Háromszék vármegye. Emlékkönyv Magyarország ezeréves fennállása ünnepére* (Sepsiszentgyörgy, 1899) című kötetben, *A reformáció első három évszázada Sepszi-Szent-Györgyön* című dolgozata 1902-ben *A Székely Nemzeti Múzeum értesítője* III. kötetében látott napvilágot. Legjelentősebb munkája az útinapló, amelyet a Sepsiszentgyörgy városa által díszpolgárrá választott Kossuth Lajoshoz Torinóba látogató, a díszpolgári oklevelet átnyújtó küldöttség vezetőjeként írt meg. Könyve 1894-ben látott napvilágot, címe *Sepsiszentgyörgytől Turinig és vissza*.

Rendszeresen közölt költeményeket, elbeszéléseket, ismeretterjesztő cikkeket, egy részük a *Magyarország, Magyarvilág, Székely Nemzet, Magyarország és a Nagyvilág, Képes Családi Lapok, Székegyföld, Pesti Hírlap, Ország-Világ, Erdélyi Protestáns Lap* hasábjain jelentek meg.

Rövid idő alatt végzett vele a halál. Ötvenegy éves volt, vérmérgezésben halt meg 1913. július 5-én.

A város és a vármegye nagy részvéte mellett helyezték örök nyugalomra a vártemplom cintermében. Hagyatéka vásárlás útján a Székely Nemzeti Múzeumba került. Levéltári gyűjteményének ennek része 1945-ben a menekítéskor Zalaegerszegnél megsemmisült, ami pedig megmaradt, ma a *Román Országos Levéltár Kovászna Megyei Irodájának* kutatótermében tanulmányozható.

Tiszteletére Sepsiszentgyörgyön az 1989-es fordulatot követően utcát, iskolát neveztek el. Nevét a Csíki negyedi 7-es számú Általános Iskola 1994. június 4-én vette fel. Az előcsarnokában látható mellszobra Dobay Gyula alkotása, az udvaron az egyik kopjafa ugyancsak Gödri Ferenc polgármesternek állít emléket.¹⁸ Karda Zoltán földrajztanár – amikor 2001-ben harmadik alkalommal rendezett kiállítást a városháza régi iratai között talált térképekből – jött az ötlettel, hogy a városért polgármesterként legtöbbet tevő Gödri Ferenc megérdemelne egy szobrot, javaslatát az akkori polgármester elfogadta. Karda Zoltán a szobor számára akkor a volt Bodok szálló és a Bazar előtti teret jelölte meg legalkalmasabb helyként.¹⁹

Sepsiszentgyörgy városvezetése 2012–2013-at Gödri Ferenc-emlékévvé nyilvánította.²⁰ A Székely Nemzeti Múzeumban őrzött gipsz mellszobrát 2012-ben restaurálták. Háromszék jeles főispánjával, Potsa Józseffel egész alakos közös szobruk elkészíttetését még 2012-ben tervbe vették, kivitelezése azonban elmaradt. 2013-ban halálának évfordulóját útinaplója újra kiadásával ünnepelte meg a város.

Felesége sepsiszentgyörgyi Nagy László, a város alpolgármesterének és árkosi Mihály Zsuzsannának lánya, Nagy Anna (1863–1928) volt. Hét gyermekük közül három fiú (Ferenc, Árpád, Zoltán) és négy leány (Anna, Margit, Gizella, Ilona). A legnagyobb fiú a családi hagyomány szerint a keresztségben a Ferenc nevet kapta. Már gyermekkorában kitért tehetségével, csodagyermeknek tartották. Rajztehetsége mellett kiválóan hegedült, végül rajztanár lett. Tanítványai közül többen neves erdélyi magyar képzőművészek lettek.

Gödri (IV.) Ferenc, a festő²¹ 1890. február 19-én született Sepsiszentgyörgyön. Elemi iskoláit, valamint a gimnáziumot a Székely Mikó Kollégiumban végezte. 1909-ben érettségizett, ezt követően a budapesti Képzőművészeti Főiskolára iratkozott be, ahol Szinyei Merse Pál tanítványa volt. Ekkor már minden álma arra vonatkozott, hogy festőművész lehessen. Rajztanári diplomát szerzett.

¹⁸ KÖLLŐ Zsolt Ágoston 2011, 68.

¹⁹ VÁRY O. Péter 2001.

²⁰ VÁRY O. Péter 2012; LÉVAI Barna 2012.

²¹ Életrajzára vonatkozóan lásd: VÁRADY Aladár – BEREY Géza

1935, 153; NAGY Gyula, 1970, 58; K[isgyörgy] Z[o]ltán: Memento (*Háromszék*, 1993. február 19.) 816. sz.; KÓNYA Ádám 2000, 31–32; BODÓ Sándor – VIGA Gyula, 2002.

A főiskola elvégzése után 1915-től Besztercebányán telepedett le, itt festett és tanított. Innen Ipolyásra, majd Losoncra került. A losonci gimnáziumból hívták haza 1921-ben, 1955-ig volt szülőváros kollégiumának rajzoló geometria-, rajz- és szépírás tanára – ezeken kívül mennyiségtant, éneket, zenét, tornát is tanított –, valamint a dokumentációs könyvtár őre. Emellett több ízben (1921–1922, 1930–1934, 1950–1952) a Székely Mikó Kollégium polgári leányiskolájának, majd a *Magyar Leánylíceum* tanára. A *Gyárfás Jenő képzőművészeti kör* vezetője, a *Keresztes-kvartett* tagja.

Első tárlatára 1926 decemberében Sepsiszentgyörgyön, a Református Székely Mikó Kollégium rajztermében került sor, a Pokorny László (1888, Békés – 1980, New York) festőművésszel közösen szervezett kiállításáról elismerően szólt a korabeli sajtó kritikusja.²² Pár évvel később, 1929-ben a Székely Nemzeti Múzeum jubileuma alkalmából állított ki. Ugyanekkor a múzeum *Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára* című kiadványában *Gyárfás Jenő festményei a Székely Nemzeti Múzeumban* címmel, a múzeum gyűjteményében lévő Gyárfás-festményeket mutatta be.

Tanári állása mellett 1930-tól a Székely Nemzeti Múzeum őre, annak képzőművészeti részlegét kezelte. 1932-ben Keöpeczi Sebestyén Józseffel és Roediger Lajossal a gelencei templom Szent László- és Szent Margit-freskóit tanulmányozza, azzal a céllal, hogy azokról reprodukciókat készítsenek a múzeum számára. 1934-ban Barabás Miklósról, 1937-ben a székely festőkről tartott előadásokat a múzeumi esteken. Tagja volt a Csíki ház építőbi-

zottságának. 1939-ben megkezdte a múzeum fényképtárának rendezését és feldolgozását, de foglalkozott a múzeumi tárgyak lerajzolásával is. Szerette a természetet, szenvedélyes vadász volt. 1930–1940 között a *Vadász újság* illusztrátora, rajzolója. Negyvennégy éves tanári pályáját – ebből harmincnégyet Sepsiszentgyörgyön töltött – követően 1955-ben vonult nyugdíjba,²³ 1975. november 3-án halt meg. A vártemplom cintermében lévő családi sírboltba temették el. Együtt nyugszik nagyapjával, a honvéd tüzér Gödri Ferencsel, apjával, a polgármester Gödri Ferencsel, nagyanyjával, Nagy Annával, testvérei közül pedig Gödri Árpáddal, Gödri Zoltánnal és Gödri Ilonával.

Tanítványai voltak többek között: Hervai Zoltán rajztanár-festő, Deák Ferenc grafikus, Ördög Zoltán rajztanár-festő, Jecza Péter szobrász, Sylvester Győző, Kosztándi Jenő, Szilágyi Géza, Jakobovics Miklós, Molnár Zoltán, Veress Pál, Nagy Ervin, Szilágyi Zsolt képző- és festőművészek, Bíró Iván Géza díszlettervező. Nyolcvanadik születésnapja tiszteletére az akkori 1. számú Líceum (Székely Mikó Kollégium) dísztermében emlékünnepelet tartottak. Ugyanekkor munkáiból gyűjteményes kiállítást rendeztek. Az emlékbeszédet Gazda József tartotta.²⁴

Portrékat, tájképeket, csendéleteket festett. Véleménye szerint „a modern felrúgta a természetet”, ezért idegenek maradtak számára a különböző művészeti irányzatok. Megmaradt portré-, tájkép- és csendéletfestőnek, de „nem másolta a természetet, vallotta, mert csak a fényképezőgép másol szolgálilag, „a festő mindig a sokatmondót ragadja ki a természetből és festi meg.”²⁵

Demeter Lajos – Bod Péter Megyei Könyvtár, Sepsiszentgyörgy, Gábor Áron u. 14., RO-520008; demlajos@freemail.hu

²² *Székely Nép*, XLIV, 97–98. sz. (1926. december 12., 1926. december 16.)

²³ BODÓ Sándor – VIGA Gyula 2002.

²⁴ *Gyökerek*, IV, (1969–1970) 3. (27.) sz., 7–16.

²⁵ *Uo.*, 13.

Irodalom

- BÁLINT Dénes
1913 *Sepsiszentgyörgy rendezett tanácsu város 1913. évi közigazgatási állapota*, Összeállította Bálint Dénes polgármester, VIII, Sepsiszentgyörgy.
- BODÓ Sándor – VIGA Gyula (szerk.)
2002 *Magyar Múzeumi Arcképcsarnok*, Budapest.
- BONA Gábor
1998 *Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban*, I, Budapest.
- CSÁKI Árpád
2011 *A sepsiszentgyörgyi református egyház a 17–19. században*, Sepsiszentgyörgy Könyvkiadó, Sepsiszentgyörgy.
- DEMETER Lajos
2001 *A hazáért „a patakokat a mi vérünk festette pirosra”. Sepsiszentgyörgy, Kilyén és Szotyor területén nyugvó 1848/49-es szabadságharcosok*, Charta Kiadó, Sepsiszentgyörgy.
- DEMETER Lajos – DEMETER László
2008 *Honvédnévkönyv. Sepsiszentgyörgyiek 1848–1849-ben*, Tortoma Kiadó, Barót.
- GULYÁS Pál
1992 *Magyar írók élete és munkái*, XI, Budapest.
- JAKÓ Zsigmond – JUHÁSZ István
1979 *Nagyenyedi diákok 1662–1848*, Kriterion Kiadó, Bukarest.
- KÓNYA Ádám
2000 *A Mikóból indultak...*, Medium Kiadó, Sepsiszentgyörgy.
- KÖLLŐ Zsolt Ágoston
2011 *Iskoláink névadói. A háromszéki tanintézmények névadóinak rövid bemutatása*, Sepsiszentgyörgy.
- LÉVAI Barna
2012 *Gödri Ferenc-émlékév Sepsiszentgyörgyön. A városépítőt idézik meg, Székely Hírmondó*, 2012. március 9.
- NAGY Sándor
1896 *Háromszék önvédelmi harcza 1848–49*, Kolozsvár.
- ORBÁN Balázs
1869 *A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi s népismereti szempontból. III. Háromszék*, Pest.
- RUGONFALVI Kiss
1940 *Rugonfalvi Kiss István: A nemes székely nemzet képe*, I–III, Debrecen.
- PÁLMAJ József
1901 *Háromszék vármegye nemes családjai*, Jókai nyomda, Sepsiszentgyörgy.
- SZABÓ Miklós – SZÖGI László
1998 *Erdélyi peregrinusok*, Mentor Kiadó, Marosvásárhely.
- SZINNYEI József
1894 *Magyar írók élete és munkái*, III, Budapest.
- TIBOLDI Zoltán
2000 *A polgármester Gödri Ferenc* (kézirát, Székely Nemzeti Múzeum irattára)
- VÁRADY Aladár –BEREY Géza
1935 *Erdélyi monográfia*, Glória Ny., Szatmárnémeti.
- VÁRY O. Péter
2001 *Teret és szobrot Gödri Ferencnek, Háromszék*, 2001. május 5.
2012 *Az elfelejtett városépítő, Háromszék*, 2012. március 9.

Cei patru Ferenc Gödri în slujba oraşului Sfântu Gheorghe

(Rezumat)

Familia veche de nobili secui Gödri originară din Ilieni și Dobolii de Jos se leagă de orașul Sfântu Gheorghe prin cei patru membri ai săi din generații separate cu numele de Ferenc Gödri. Lucrarea prezintă biografia celor patru personalități, care prin activitatea lor spirituală, administrativă, artistică și educațională au marcat istoria orașului din secolele 19–20.

În perioada de jumătate de secol în care a fost prim preot al bisericii reformate, Ferenc Gödri I (1788–1871) a marcat viața spirituală a orașului. A avut un rol important în reorganizarea școlii confesionale elementare, iar ulterior în organizarea subgimnaziului reformat (1859). De numele său se leagă totodată reclădirea turnului-clopolniță demolat de către cutremurul din anul 1802, dar și proiectul construirii unei noi biserici în centrul nou al orașului.

Fiul său, Ferenc Gödri II (1823–1906), de profesie jurist, absolvent al colegiului de la Aiud, ulterior cancelist al Tablei Regale din Târgu-Mureș, s-a remarcat prin participarea în revoluția din 1848–1849,

ajungând până la rangul de locotentent de artilerie, totodată numărându-se printre primii tunari ai lui Áron Gábor. Cariera de funcționar (în slujba orașului său natal) și-a început după 1849, ajungând ulterior judecător la Tribunalul scaunului Sepsi, consilier local, președinte al tribunalului orășenesc, iar apoi, judecător vicedistrictual. Membru și lider al unor asociații culturale din localitate, era cunoscut și ca apicultor de succes.

Ferenc Gödri III (1862–1913), de profesie jurist, a devenit prim-notar (1891), ulterior primar (1895) al în orașului său natal. De această perioadă de aproape două decenii se leagă o renaștere a orașului, atât din punct de vedere administrativ, cât și economic, industrial, cultural, dar și arhitectural. Sfântu Gheorghe fiind menționat la cumpăna secolelor printre orașele provinciale cu o dezvoltare remarcabilă.

Ferenc Gödri IV (1890–1975) a studiat desenul la Budapesta, fiind elev al maestrului Merse Pál Szinnyei. Și-a început cariera de pedagog la *Banská Bystrica* (azi Slovacia) și Lucenec (azi Slovacia). Ulterior, în perioada 1921–1955 profesor al Colegiului reformat Székely Mikó din Sfântu Gheorghe, paralel în anii 1930 colaborator și responsabil pentru Colecția de arte a Muzeului Național Secuiesc. Cunoscut drept portretist, de peisaje și de natură moartă, pictorul Gödri și-a expus operele în mai multe rânduri (1926, 1929) în Sfântu Gheorghe.

The four Ferenc Gödri in the service of the town of Sepsiszentgyörgy (Sfântu Gheorghe)

(Abstract)

The Székely noble family of Gödri from Illyefalva (Ilieni) and Aldoboly (Dobolii de Jos) can be linked with the past of Sepsiszentgyörgy by the activity of four of its members, all bearing the name of Ferenc Gödri. Their activity in the spiritual, administrative, artistic and educational areas marked the history of the town in the 19th and 20th centuries.

Ferenc Gödri I. (1788–1871) was the priest of the local reformed church, during which period he reformed the elementary school and played an important role in the founding of the secondary school (1859). Among other achievements he restored the belltower of the church, which was ruined by the earthquake from 1802. He also initiated the project of the new church building in the new centre of the town.

His son, Ferenc Gödri II. (1823–1906), lawyer by profession, graduated at the college from Aiud, and later worked at the Royal Courts of Appeal from Marosvásárhely (Târgu-Mureș). Participating in the Hungarian revolution from 1848–1849 he reached the rank of lieutenant of artillery, and was among the first gunners of Áron Gábor. After 1849 he began his career in administration in his hometown, being elected local councilor, later judge at the Court of Sepsi seat, president of the town Court, and deputy district judge. Member and leader of numerous local associations, he was also known as a successful beekeeper.

Ferenc Gödri III. (1862–1913), also lawyer by profession, became first notary (1891), later mayor (1895) of his hometown. His period of almost two decades was marked by an administrative, economical, industrial, cultural and architectural revival of the town, Sepsiszentgyörgy being mentioned among the small towns with the most remarkable development at the turn of the centuries 19 and 20.

Ferenc Gödri IV. (1890–1975) studied drawing at Budapest and was among the students of Merse Pál Szinnyei. He began his teaching career at *Banská Bystrica* (nowadays Slovakia) and Lucenec (nowadays Slovakia). Later, between 1921–1955 was professor of the Székely Mikó College of his hometown, in addition collaborator and responsible for the Fine arts collection of the Székely National Museum in the 1930's. Known as portraitist, author of landscapes and still life, the painter Gödri exhibited his work mainly in his hometown (1926, 1929).

